

Kalendri pildikestele seletuseks.

Meie kasulise kalendri kiiduwäärt leiurawane, H. Kaalmann Tartus, kannab ühtepuhku wäsimata hoost selle eest, et tema kaswandikule aeg aealt nägusamaid ehteid selga saab, misga poisikestel kartust ei oleks uhlerna rahwa ukie läwäle astuda, kuhu ühte hiljharakat tuppja ei taheta lasta. Nõnda on tänawu kulunud wana pildikeste ajemelle teised ilusamad astunud, miepäraast nende seletuseks mõned sõnad seie tahame panna, nii pikalt kui pikute tarkus meil seeks ulatab.

Õpetust saanud lugejad teadwad juba ennegi, et päänalisk walguist ja soea andew päike üks otsata suurt ilmakeera on, ehk tema kül kauguse päraast meie silma täiskuuist palju suurem ei näita. Niisamati loodame et nemad kaa seda ei ole äraunustanud, kuda päike liikumata omas paigas seisab, aga sellelābi, et maakera ennast ühtepuhku oma telje ümber keeritab, meie silma nõnda paistab, kui iõusels ta iga hommiku idast ja lähaks õhru läänle jälle alla. Ehk on kaa mõnel agara peoga lugejal weel sellestki midagi mälestusese jäänud, kuda teised weikemad ilmakeerad, mis rändawaks tähedeks nimetatakse päikese ümber jooksewad? — Nende jooksilute hulgas on ka meie kodupaist ja peatoija — maakera — ühtepuhku rändamas, kus tema ühe aataga, ehk selgemalt üleldes 365 pääwa ja 6 tunniga oma pika teekonda päikese ümber peab lõpetama; lugu pidamata sest et ta ise, kuda ülemal tähendasime, iga 24 tunniga, se on: öö ja pääwaga — kui ratas telje ümber korra peab ümberkeeritama. Üks wägew käsi kannab teda tema kahelordsel keeritusel, et ta ial seatut teelt kõrwale ei pörkla ja meie

kui emarinnal magawad lapsed midagi temast kiirest liikumisest ei märka. — Kellel need entised juhatused alles pead on, se saab hõlpsamalt sest aru, mis nüüd pikemalt tabome õpetada.

Seda teekonda, mis meie maakera aatä pikusel päikese ümber sõidab jagatakse 12 osasse, mis meie siin jaamawahedeks tahame nimetada, nõnda et umbarwates igal kuul üks jaama wahel ärasõidetakse. Need kaksteistkümmet linnitāhe kujud, kust rāāgitut maakera tee läbi läib, nimetatatakse juba wanast aegast elajate rōngaks (Saksakeele: der Thierkreis). Wõib olla, et tähetundjad sellepäraast seda nime olid walitenud, et suurem osa neist 12 nimest elawalt loomadest olid wõetud. — Mõisteme meie maakera teed päikese ümber ühe pikerkuse rōnga sarnasels, kus peal maakera wäsimata läänest idasse (se on: õhruist hommikut wasta) jookseb, siis tuleksiwad temale seal järgemiste 12 tähemärki wasta, mis nõnda on nimetatud: 1) oinas, 2) bārg, 3) kakk, 4) wābl, 5) löwi, 6) ueitsi, 7) waag (kaal), 8) skorpion, 9) lūt, 10) kaljusit, 11) weemes, ja 12) kalad*). Päike, mis lewade meie silma nāhes oina mārgris seisab, wiibib peaaegu terve kuu seie ja nõnda iga teise märki, ja rāndab ühe aastaga järgemōōda kõigest 12 mārgrist läbi, kunni ta teisel lewadel jälle oina märk tagasi tuleb. Kolm esimest märki kutsutakse sellepäraast lewade märkideks (Mārts, April ja Mai), kolm järgmist suwemärkideks (Juuni, Juuli ja August), seitsemes kunni ühelksas sügise märkideks (September, Oktober ja November), ja wiimsed kolm talwemärkideks (Deetsember, Januar ja Weebruar). Peale selle nimetatakse ka kuus esimest märki põhjased ja kuus wiimsed lõunased mārgrid.

*) Kellel tunnipak õue peal juhub olema, se wõib iga tunni numbril asemelle ühe täheluju mõttes panna, sest siis tähendata, et nõnda kui siin tunni aeg sees päikese wari ühest numbrist teise ulatab, niisamati maakera tee ühe tun aeg sees ühest tähe kujust teise, kunni ta aasta päraast jälle sinna paika tagasi saab, kust läit oli alustatud.